

Zpráva z jednání mezirezortní pracovní skupiny pro zoonózy, konané v říjnu 2014

Report from the meeting of the Intersectoral Working Group for Zoonoses held in October 2014

Radka Králová

Každoroční jednání mezirezortní pracovní skupiny k problematice zoonóz se uskutečnilo 14. října 2014 ve školícím středisku Státního veterinárního ústavu (SVÚ) Praha – Lysolaje. Účastnilo se ho 14 zástupců z řad Ministerstva zemědělství (MZe), Státní zemědělské a potravinářské inspekce (SZPI Brno), Státního zdravotního ústavu (SZÚ Praha), Ústřední veterinární správy Státní veterinární správy (ÚVS SVS Praha), Státního veterinárního ústavu (SVÚ Olomouc a Praha) a Výzkumného ústavu veterinárního lékařství (VÚVeL Brno). Za SZÚ Praha byl přítomen doc. MUDr. Bohumír Kříž, CSc., expert na zoonózy přenášené členovci (Tick-borne Diseases, TBD) a Mgr. Radka Králová, zabývající se problematikou zejména alimentárních zoonóz (Food and Water-borne Diseases and Zoonoses, FWD). Program jednání zahrnoval následující okruhy: Spolupráce mezi organizacemi v oblasti zoonóz, alimentární zoonózy, zoonózy přenášené členovci, monitoring antibiotické rezistence u původců zoonóz a plán činnosti pracovní skupiny na další období. Celé jednání vedl vedoucí Oddělení ochrany zdraví zvířat ÚVS SVS a předseda celé mezirezortní pracovní skupiny MVDr. Petr Šatrán, Ph.D.

Spolupráce mezi organizacemi na poli zoonóz byla za minulé období hodnocena všemi zástupci kladně. Představitelé SVS, SZÚ i SZPI vyjádřili zejména spokojenost nad stále se zlepšující situací v oblasti došetřování mimořádných událostí, přímo souvisejících s kontaminovanou potravinou. Šetření je uskutečňováno v chovech podezřelých z nákazy.

V červnu roku 2014 probíhalo v norském Oslu zasedání Poradního sboru EFSA (European Food Safety Authority) – „52nd Advisory Forum Meeting“. V Sekci pro rezidua pesticidů byl projednáván dokument „Progress on the Data Warehouse and Update on Draft Data Roadmap“, který řeší návrh politiky přístupu k datům EFSA. Jedná se o tzv. datový sklad EFSA s aktualizovaným seznamem kontaktních uživatelů, jednak data poskytujících a jednak zpracovávajících. Dokument byl v následujících dnech zaslán k vyjádření všem zúčastněným organizacím. O stanovisko byli oficiálně požádáni ředitelé dozorových organizací, SZÚ a Ministerstva zdravotnictví (MZ). V části dokumentu, týkající se zoonóz, byl rovněž uveden požadavek diskuse na dané téma i v rámci Sekce pro biologickou bezpečnost potravinového řetězce.

Alimentární zoonózy a opatření přijímaná k minimalizaci jejich výskytu – tato část byla zahájena prezentací, týkající se vztahu výskytu *Salmonella* spp. u drůbeže a lidí v období let 2007 až 2013. V současné době jsou v národních programech, jejichž cílem je potlačení výskytu salmonel v prostředí, sledovány následující kategorie drůbeže: reprodukční chovy, chovy nosnic produkujících konzumní vejce, kuřata chovaná na maso, chovy krůt. Ze sledovaných sérotypů salmonel, dominuje *Salmonella* Ente-

ritidis. Masná linie drůbeže (kuřata chovaná na maso) je problematičtější v porovnání s nosnou linií (chovy produkující konzumní vejce). Byly zjištěny i zvýšené nálezy salmonel na jatkách, jež jsou v příčinné souvislosti s kontaminací výrobních technologií a prostředí. Vyšší výskyt počtu lidských onemocnění salmonelózou v ČR oproti Evropě je dán nastavením surveillance. Dle EFSA je v Evropě, kromě vajec, problematické vepřové maso. Napříč Evropou vzrůstají i počty kampylobakterií.

Účastníci jednání byli informováni o proběhlém workshopu k problematice kampylobakterií (s dominantním postavením *Campylobacter jejuni*). EFSA zahájila edukační kampaň s příznačným obsahem „Nemyjte kuře doma a dejte ho rovnou do trouby“. Klíčovou roli v případě výskytu onemocnění kampylobakterií u lidí hraje křížová kontaminace prostředí domácnosti, kdy hospodyňka před zpracováním myje koupené kuřecí maso. Vynecháním této procedury by se významně snížila prevalence kampylobakterií v populaci. Toto nové doporučení údajně funguje lépe, než „Pět klíčů WHO k bezpečnému stravování“ (dříve tzv. „Deset zlatých pravidel WHO – World Health Organization pro bezpečnost potravin“). Rovněž v ČR by bylo vhodné zahájit takovou kampaň pomocí letáků, časopisů, plakátů, tiskových zpráv, apod. (pod záštitou MZe). Je důležité, aby sdělení veřejnosti bylo jednoduché a snadno zapamatovatelné.

Zoonózy přenášené členovci a jejich sledování se týkaly západonilské horečky, klíšťové encefalidity a velmi okrajově tularémie. Byla prezentována problematika surveillance západonilské horečky (West Nile Fever – WNF) u koní v ČR v letech 2011 až 2013. WNF je v Evropě hojně rozšířena (koně, lidé i ptáci). Ročně je u nás vždy od ledna do března vyšetřeno cca 800 krevních vzorků. Důležitou informací je, že žádný plošný výskyt viru WNF nebyl v ČR dosud prokázán. U koní se každoročně vyskytuje pouze několik sérologicky potvrzených případů onemocnění, jejich výskyt je striktně lokalizovaný. U lidí v ČR bylo onemocnění WNF v letech 1993 až 2014 diagnostikováno pouze ve 4 případech. V roce 2013 byl zaznamenán jeden zřejmě autochtonní případ. Jednalo se o 34letou ženu vietnamské národnosti, pocházející z Českého Těšína, kde se nepodařilo objasnit zdroj nákazy. Virus WNF u nás cirkuluje, přenáší ho komáři a existuje tak reálné riziko nákazy v humánní populaci. Od roku 2013 je WNF součástí monitoringu zoonóz EFSA. Aktuálně se na přelomu září a října 2014 vyskytla WNF u koní v Maďarsku. Její sledování u koní v ČR bude i nadále pokračovat.

V souvislosti s klíšťovou encefalidou proběhla v létě roku 2014 v ČR depistážní šetření, týkající se výskytu původce klíšťové encefalidity (KE) v mléku skotu, ovcí a koz, která byla doplněna i o vyšetřování krve. V případech přenosu viru klíšťové encefalidity nepasterizovaným mlékem na člověka se nejedná o epidemické výskyty, ale o spora-

dické případy. Hlavním rizikem vzniku nákazy u člověka tak stále zůstává přenos přísátým klíštětem. Proto je nutná prevence očkováním neživou vakcínou. Je třeba připomenout, že účinnost této vakcinace se postupně snižuje s věkem člověka.

Proběhla zajímavá diskuse, týkající se problematiky mléčných automatů. Mléčné automaty představují riziko pro konečného spotřebitele nejen v souvislosti s KE, ale i s ohledem na další patogeny, jako je např. *Salmonella* spp., *Staphylococcus*, *Campylobacter* či verotoxigenní *Escherichia coli* (VTEC). Byla zdůrazněna potřeba provést legislativní úpravu s přesnými doporučeními ohledně stanovení mikrobiologických ukazatelů mléka takto prodávajícího. Pokud by to nebylo možné legislativně ošetřit, bylo by více než vhodné alespoň nastavit systém tak, aby do mléčných automatů mohly dodávat mléko pouze farmy, které mají vysoký hygienický standard a jsou z hlediska výskytu patogenů maximálně bezpečné. Základem by měla být hlavně osvěta probíhající na všech úrovních: edukace jak chovatelů zvířat a dodavatelů mléka v otázkách správné zemědělské praxe a produkce, tak spotřebitelů v případech vhodného ošetřování syrového mléka. Bylo doplněno, že na Ministerstvu zemědělství existuje pracovní skupina zaměřená na problematiku antibiotik, která mimo jiné projednává a stanoví definice standardů a nadstandardů (i hygienických) v chovech zvířat, určených k produkci mléka. Cílem je tlak na chovatele zvířat, aby se základem jejich správné výrobní praxe stala především prevence a nikoli následná léčba antibiotiky.

V bodě „**Monitoring antibiotické rezistence u původců zoonóz a klinicky významných patogenů**“ bylo připomenuto, že se provádí monitoring veterinárně specifických antibiotik a sledování antibiotické rezistence u původců zoonóz. Zazněla otázka, jak monitoring dále nastavit a zda do sledování zahrnout i další klinicky významné patogeny. Myšlenka byla většinou podpořena za předpokladu, že by bylo vhodné sledovat i mechanismy rezistence patogenních mikroorganismů vůči působení různých antibiotik. V případě odhalení závažné rezistence by se pak

dotyčné kmeny archivovaly a dále vyšetřovaly. Od 1. 1. 2015 bude probíhat pilotní studie sledující klinicky významné patogeny a na základě jejich výsledků bude na příští schůzce mezirezortní komise diskutován další vhodný postup.

Brucelóza u psů – hovořilo se o proběhlé schůzce v Berlíně v roce 2014, kde kromě jiného, byla projednávána problematika, týkající se nedávného epidemického výskytu v souvislosti s *Brucella canis* u psů v řadě evropských, zejména skandinávských zemí. *Brucella canis* není v ČR sledována. „Provoz psů“ po Evropě, Českou republiku nevyjímaje, je velký. Naše země a Maďarsko pak představují hlavní producenty štěňat pro celou Evropu, čím dál tím více jsou aktuální nelegální, tzv. „množirny psů“. Přitom sérologicky se u nás vyšetřují psi, kteří jsou určeni pouze pro export do Jihoafrické republiky, na Nový Zéland a do Austrálie. Během vyšetřování zatím nebyly zjištěny žádné pozitivní výsledky. Bylo přislíbeno, že ačkoli ČR nemá na vyšetřování *Brucella canis* u psů žádný statut, bude vhodné informovat inspektory krajských veterinárních správ i soukromé veterinární lékaře, že zde existuje toto reálné riziko.

Plán činnosti pracovní skupiny pro další období zahrnoval informace o akcích, zejména veterinárního charakteru a chystaných schůzkách, konajících se od listopadu roku 2014 v Ústavu veterinárního lékařství v Brně (VÚVeL FEST). Všemi zúčastněnými byl podpořen návrh uskutečnit v březnu roku 2015 ve velké posluchárně budovy ÚVS SVS v Praze „Mezirezortní seminář k zoonózám“ pro cca 120 lidí (s finanční podporou MZe). Cílem semináře by měly být prezentace aktuální problematiky na poli zoonóz a seznámení posluchačů s praktickými zkušenostmi. Na přelomu března a dubna roku 2015 se bude konat pracovní schůzka k hlášení dat o monitoringu zoonóz za rok 2014.

Na závěr Dr. Šatrán všem poděkoval za účast i za dobrou spolupráci v průběhu celého uplynulého období.

Mgr. Radka Králová

*Oddělení epidemiologie infekčních nemocí
CEM - SZÚ*